

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA USTUNLI DIAGRAMMA MAVZUSINI O'QITISH
METODIKASI**

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi
Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna
Farg'ona davlat universiteti talabasi
Xojimamatova Hilolaxon Umidjon qizi

Annotatsiya: *Maskur maqola boshlang'ich sinflarda ustunli diagramma mavzusini o'qitish metodikasi. Axborot olami keng va xilma-xildir. Bunga ilmiy bashoratlar, so'rovnoma natijalari, ob-havo tahlillari, iqtisodiy modellarni misol keltirishimiz mumkin. Diagramma axborotni taqdim etish vositasi sifatida. Diagramma turlari. Muayyan turdagi masalani echish uchun u yoki bu turdagi diagrammalardan foydalanishning maqsadga muvofiqligi. Jadval axborotni taqdim etish vositasi sifatida. Jadval asosida axborotni tuzish usullari. Jadvallarni o'qish. Jadval asosida ma'lumotlarni umumlashtirish. Diagramma - bu chiziqlar yoki geometrik shakllar yordamida statistik ma'lumotlarning grafik tasviri. Diagrammalar sizga boshlang'ich maktab kunlaringizdan tanish.*

Kalit so'zlar: *Diagramma ,nuqta, kesma, siniq chiziq, to'g'ri chiziq , ko'pburchak, uchburchak, to'g'ri to'rtburchak, kvadrat, aylana, doira, shar, aylana, gistogrammala.*

**МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ СТОЛБЧАТОЙ ДИАГРАММЫ В
НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ**

Аннотация: *Маска статья методика преподавания темы столбчатой диаграммы в начальных классах. Мир информации широк и разнообразен. Примеры включают научные прогнозы, результаты опросов, анализ погоды, экономические модели. Диаграмма как средство представления информации. Типы диаграмм. Целесообразность использования того или иного типа диаграмм для решения конкретной задачи. Таблица как средство представления информации. Методы построения информации на табличной основе. Чтение таблиц. Обобщение данных на табличной основе. Диаграмма-это графическое представление статистических данных с использованием линий или геометрических фигур. Схемы знакомы вам со времен начальной школы.*

Ключевые слова: *диаграмма, точка, поперечное сечение , ломаная линия, прямая линия, многоугольник, треугольник, прямоугольник, квадрат, круг, круг, сфера, круг, гистограмма.*

**THE METHODOLOGY OF TEACHING THE TOPIC OF THE BAR CHART IN
ELEMENTARY GRADES**

Abstract: *This article is a methodology for teaching the topic of a bar chart in elementary grades. The world of information is wide and diverse. Examples include scientific forecasts, survey results, weather analysis, and economic models. A diagram as a means of presenting information. Types of diagrams. The expediency of using one or another type of diagrams to solve a specific problem. A table as a means of presenting information. Methods for constructing information on a tabular basis. Reading tables. Summarizing data on a tabular basis. A chart is a graphical representation of statistical data using lines or geometric shapes. The schemes have been familiar to you since elementary school.*

Keywords: *diagram, point, cross section, polyline, straight line, polygon, triangle, rectangle, square, circle, sphere, circle, histogram.*

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan dunyoda bizdan kata hajmdagi axborotlar bilan ishlash, ularni tahlil etish, taqdimotlar tayyorlash va ularni hamma uchun tushunarli tarzda taqdim etish ko'nikmasi talab qilinadi. Jadvallar, grafiklar va diagrammalar doir mavzularni o'rganishning dolzarbligi zamonaviy jamiyatda inson kata ma'lumotlar oqimlari bilan ishlash kerakligi bilan bog'liq. Axborot olami keng va xilma-xildir. Bunga ilmiy bashoratlar, so'rovnomalar natijalari, ob-havo tahlillari, iqtisodiy modellarni misol keltirishimiz mumkin. Diagramma axborotni taqdim etish vositasi sifatida. Diagramma turlari. Muayyan turdagi masalani echish uchun u yoki bu turdagi diagrammalardan foydalanishning maqsadga muvofiqligi.

Jadval axborotni taqdim etish vositasi sifatida. Jadval asosida axborotni tuzish usullari. Jadvallarni o'qish. Jadval asosida ma'lumotlarni umumlashtirish.

Diagramma - bu chiziqlar yoki geometrik shakllar yordamida statistik ma'lumotlarning grafik tasviri. Diagrammalar sizga boshlang'ich maktab kunlaringizdan tanish. Ma'lumki, diagrammalar mavjud, masalan:

- aylana yoki sektor;
- ustunli;
- gistogrammalar;
- nuqtali;
- aylana;
- gulbarg.

Aylana (sektorli) diagrammalari va aralash ustunli diagrammalar kesishmaydigan qismlardan tashkil topgan butun strukturasi ifodalash zarur bo'lganda foydalanish uchun qulaydir. Bunday holda, butun son ko'pincha 100% sifatida qabul qilinadi. Shunday qilib, uning tarkibiy qismlarining yig'indisi 100% ga teng bo'lishi kerak.

Ular bilan ishlash bizdan "axborot savodxonligi"ni talab etadi. Axborot savodxonligi quyidagilarni anglatadi:

- axborotni olish mumkin bo'lgan manbalarini aniqlash va unlardan foydalanish;
- axborotni ishonchliligi, aniqligi, muammoni (topshiriqni) hal qilish uchun yetarliligi nuqtai nazaridan baholash;

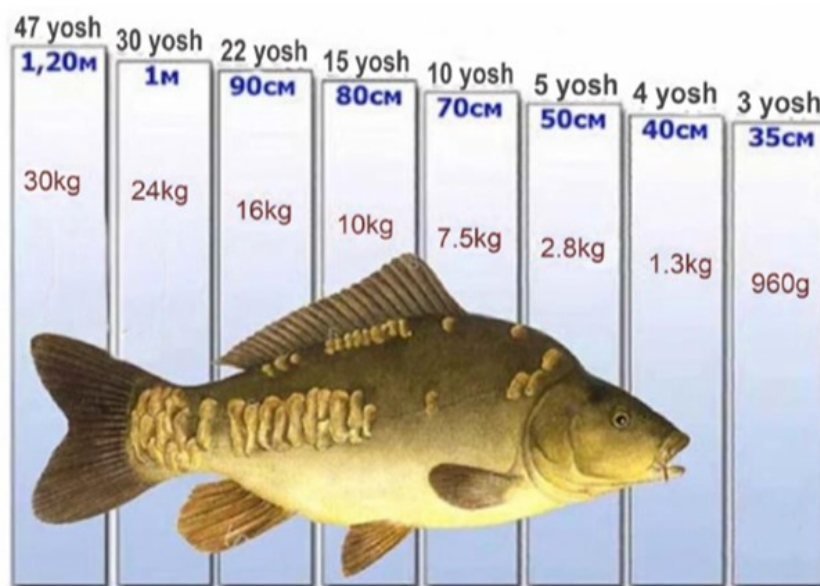
- turli xil sxemalar, jadvallar, diagrammalar va grafiklardan foydalangan holda olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va sodir bo'ladigan natijalarni tuzatish;
 - qo'shimcha ma'lumotlarga bo'lgan ehtiyojni his qilish, lozim bo'lsa ularni izlab topish;
 - turli sohalardagi faoliyati uchun zarur bo'lgan muhim ma'lumotlar asosida o'z bilimlarini oshirish;
 - o'zining axborot manbalarini yaratish; axborot bilan ishlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish;
 - axborotni individual va jamoa bilan tahlil qilish va qayta ishlash qobiliyatlari.
- Yaxshi mutaxassis katta ma'lumotlar oqimini o'qiy oladi, uni yanada ixcham va aniqroq shaklda taqdim etadi. Agar siz ma'lumotlarni hamma uchun tushunarli tarzda ifodalamoqchi bo'lsangiz, buni qilishning eng samarali usullaridan biri diagramma va grafiklardir.

Diagramma (yunoncha *Dígrámxa* (diagramma) - tasvir, chizma) - bir nechta kattaliklarning nisbatlarini tezda baholash imkonini beradigan ma'lumotlarning grafik tasviri.

Karpsimonlar turkumi - chuchuk suv baliqlari. Karplar tanasi katta, bir oz cho'zinchoq bo'lib, og'zi katta hamda kalta mo'ylovlarga ega Karp baliqlarining umri yashash havzalarida bog'liq. Ushbu turning aksariyat vakillari sun'iy ravishda o'stiriladi, shuning uchun ularning umri 2-3 yil bilan cheklangan. Aynan shu yoshda baliq sotiladigan vaznda bo'ladi. Tabiiy muhitda yashovchi karplar 30-35 yil yoki undan ko'proq umr ko'rishi mumkin.

Tutilgan baliqning umriva mavsum davomida o'sishi ko'plab omillarga bog'liq: suv harorati, oziq-ovqat miqdori va sifati, ekologiya, inson aralashuvi omili.

To'plangan ma'lumotlarga asoslanib, quyida karp balig'ining vazni va yoshi nisbati diagrammasi keltirilgan.

Savol 1 Diagramma tahlilini qiling. Fikrlaringizni asoslang.

Savol 2 Sazanning yoshi va uzunligi o'rtasida proporsionallik bormi?

Savol 3 Tutgan balig'ingiz uzunligi 1 m. Yoshi haqida aniq javob bera olasizmi?

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29- apreldagi "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF- 5712-son Farmoni QHMM: 19.06./5712/3034 -o'g'li 29.04.2019
- 2 O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni.
- 3 Alimov Sh.A., Xalmuhamedov A.R., Mirzaxmedov M.A. Algebra. 8-sinf darsligi; Toshkent 2019
- 4 Alimov Sh.A., Xalmuhamedov A.R., Mirzaxmedov M.A. Algebra. 9-sinf darsligi; Toshkent 2019
- 5 Mirzaxmedov M.A., Ismailov Sh.N., Amanov A.K. Algebra. 10- sinf darsligi ; Toshkent 2017 __
- 6 PISA-2012 Natijalari: Talabalar nima biladi va nima qila oladi. Talabalarning matematika, o'qish va fan bo'yicha natijalari (1- jild), PISA, OESD Publishing, 2013 yil
- 7 PISA-2012 Baholash va tahliliy asos. Matematika, o'qish, tabiiy fanlar, muammolarni hal qilish va moliyaviy savodxonlik), PISA, OESD nashriyoti, 2013 yil
- 8 Inson ongini qidirishda, Harcourt Brace / Sternberg, R.J, Orlando, Fl., 1995
- 9 PISA-2012 tadqiqotida matematik savodxonlikni baholash
- 10 PISA-2012 xalqaro tadqiqotining asosiy natijalari, Ostona – 2013 y.
- 11 PISA OESD rasmiy sayti <http://oesd.org/pisa>
- 12 "Maktab 2100" ta'lim tizimi. Sog'lom aql pedagogikasi: Sat. mat-lov / ilmiy ostida. ed. A. A. Leonteva. Moskva: Balass, RAO nashriyoti, 2003 368 p.
- 13 <https://stat.uz/ru/ofitsialnaya-statistika/demography>
- 14 <https://my.gov.uz/ru/site/statistic-graph>
- 15 <https://alexkolokolov.com/ru/blog/kak-vybrat-diagrammu-bazovaya-vizualizaciya-i-vidy-analiza>